

„Istarska Riječ“

Izlaži svakog četvrtka uveče.
Svakog drugog četvrtka donaša
literarni prilog „Mladi Istran“. Preplašta za tuzemstvo iznosi
15— lira po godini, a za
Inozemstvo 20 lira. Uz
Ustavničko i upravno listu „Trst
Trieste“ - Via S. Francesco
d'Assisi 20/7. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEĆ

Tijednik za poslovni, gospodarstvo i politiku Istarskog naroda.

Izjava

Potpisani zakonitki za-turpići slavenstvo naroda u Italiji dižejo se svecani i odlični protest proti nacrtu rimskog vlade, da uvede u naše pučke škole italijski jezik, koj nastavni jezik. Italijanska je vlast toju odlukom postavila ruku na majclementariju i načinjući prava našeg naroda, te je izvršila napad na naravno pravo, koje civilizovano vojevičanstvo priznava svim narodima i svim plemenima na svijetu. Da se mora vršiti peduca i užoži odlaži-isključivo u materinskom jeziku, to je nacelo, koje je postalo vlasništvo kultivirane svijesti čitavog svijeta i loje je pripravljeno u poslovni ugovorima za zaštiti manjina među temeljne odredbe međusobnog prava. Ti ugovori, koji su uveličali državama uz sudjelovanje Italije, svećano proglašuju pravo narodnih manjina, uključujući i medjana inorodnicu, da se njihova djeca podučavaju u materinskom jeziku.

Te temeljne sloboštine narodnih manjina ne može da poruši nijedna vlada i nijedna država, jer nema do toga ni po naravnom ni po bezjemu ni po međusobnom pravu, ni najmanjeg prava, to više, što je ta sloboština postavljena pod narocitu zaštitu čitavog kulturnog vojevičanstva, organizovanog u Savezu Naroda. Zastupnici pedesetero država, koje su potpisale listinu Savezu Naroda, svećano su se obezvjeđili da će solidarno i svim svojim organizanim silama braniti to naravno pravo svojih narodnih manjina. Da je bila kraljevina Italija oproštena da se još posebno obaveze, da će postaviti prava svojih narodnih manjina, to ne znači, da može danas gađati načela, koja su zajamčena od Saveza Naroda, eša i ona članica, Kraljevina Italija bila je oproštena od posebnih pismenih obvezza prama svojim narodnim manjinama jedino zato, posto je njezina vlada ustvrdjivala, da će Italija, kao kulturna država sama od sebe i bez pravne sanke je poštovati životna prava inorodaca. Prama tome Italija je više nego slobodnim obvezom zajmila prava inorodaca, ona ih je zajmila sa svojom narodnom česticom i sa svojim dobrim glasom kulturne države. Ako vlada oduzeće našem narodu nastavne škole, ogriješiće se time protiv pouzdanja, koja je uživala Italiji prigodom zaključku mirovnih ugovora.

Osim toga potpisani zastupnici jugo-slavenske manjine u Italiji izjavljaju, da je namjeravani zaključak rimske vlade u strašnoj protilini sa časnim tvrdnjama i obećanjima Italijanskog Parlamenta i prija-snih vlada.

Prutovalni zakon o poštalianju slavenstvenih pučkih škola još nije izasao, nije još objedljivan i zvanično listu, dokle još nije valjan, ali školske su ga vlasti u Julijskoj Krajini počele već da izvadjuju na cijeloj liniji. Taj je postupak protuzakoni- i zato su sive odluke skolskih vlasti hkrje-jeposne, za naš narod neobvezne i mi ih ne primavamo.

Pa kad bi danas sutra i zakon izasao u službenom listu, mi ga ne bismo mogli nikada priznati. Nijedan narod, koji ima još nesto ponusa u sebi, ne može da prizna zakona, koji je naperen proti njegovoj kulturi i njegovoj duševnoj egzistenciji. Takav zakon je nemoralan i zato neoli-vezalan.

Namjeravana reforma ministra Gentile-stu, a na stran zloglasnim skolskim zakonom pruskog imperializma proti Poljaca, koji su izazvali negodovanje čitavog kulturnog svijeta i italijanskog naroda.

Uvjereni, da će se s našim protestom slagati svi, koji su u Italiji vjerni najpo-memljivim tradicijama svoje narode, sveti i nedužno prenosi našu vlasti i izvaditi na cijeloj liniji. Taj je postupak protuzakoni- i zato su dudom zajednickih kulturnih idealova vojevičanstva i italijanskog naroda.

Uvjereni, da će se s našim protestom slagati svi, koji su u Italiji vjerni najpo-memljivim tradicijama svoje narode, sveti i nedužno prenosi našu vlasti i izvaditi na cijeloj liniji. Taj je postupak protuzakoni- i zato su dudom zajednickih kulturnih idealova vojevičanstva i italijanskog naroda.

Naš narod je zreo i zato osjeća sa svim srećem i sponzajem s potpunom svješću, da je

naš narod ne može da pusti oduzeti - te si ga od nikoga neće pustiti oduzeti -

U Trstu, 7. oktobra 1923.

Jugoslvenski poslanici u Italijanskom

Parlamentu:

Josip Lavrenčić, dr. Karol Podgornik, dr. Ulisse Stanger, Virginij Šećek, dr. Josip Wilfan.

Ne dirajte nam u škole!

Program fašističke vlade ide za tim, da Slovenci u Italiji nestane. To je najavio ministar-predsjednik Mussolini, kad je ono govoreo o ustanovljenju našeg naroda kao jedini državne potrebe, a njegovi vjenjci sluge zasukali se u hukave, da taj poraz što radikalnije izvrše. Među najprudljivije ustanovite spadaju ministar-filozof Gentile i njegov predvodnik u Testu Reina, koji operiraju na školskom polju.

Italija na očitku i škole zabranila je toliko mal, da se može govoriti o evropskom skandalu, jer u čitavoj historiji ne spominje se postupak, koji bi anno samu izdruku nabičio onome načinu gospodara u pitanju škole. I Njijici su zatirali Palata i Muzari su zatirali Srbe i Hrvate, Slovake i Kumanje, ali Bištarac i razni Hermanni i Arpad nisu zapadli u historiju, niti ne bi slavljani. Pa ipak danas leže poteri na zemlji, a njihove žrtve žive su i u jeku... Među čovjekom ognjestrilom i lalinom ostali su željucu. Hoćemo, tako nam vjeruj! Ako oni misle, da im valja tražiti ugor u historiji Slovencea iz stare Kraljevine, tkoj. Rezljanač, onda im nema pomoći. Oni ne vide, da je između nas i Slavena, s kojima su oni otprije vladali, jedna velika razlika: da smo u ovo seosdetak godina, otkud su Rezljaničari od nas razdvajeni, prevrnuli dignak, da su na polju prosvjetile i opreteli i snagu i svijest naše narodnosti i užgođi u našim srcevima svetu ljubav za milu majčinu riječ, koju ne može više nikakva politika, da iz njih isčupa niti sila da zatre. Jedan kulturan i svjestan narod ne da se istrijebi. Iko mu dira u njegove sveline,

Taj dio doslovec glasi:

Dalà la fatalità della sua costituzione dell'impero d'Austria ha continuamente ereditato la lotta contro le nazionalità. Per combattere quest'otta lotta esso si è dovuto foggiare armi, sistemi, leggi, non precisamente atti a suscitare consensi e simpatie, armi, sistemi, leggi che tendono a un solo fine: la sazzionalizzazione... cioè la soppressione dei caratteri elementari dei popoli soggetti alla mortificazione dei sentimenti, l'umiliazione delle tradizioni, la per turbazione degli interessi, la distruzione di tutto il patrimonio ideale e materiale delle razze, a cominciare dalla lingua a finire al lavoro contesto. Ebbene, non si sazionalizzano i popoli con la stessa difficoltà con cui si cambiano le culture dei campi. E se ci vogliono migliaia d'anni prima che i pesci del lago Baical diventino pesci di acqua salata, ce ne vogliono di più prima che gli slavi diventino tedeschi o italiani, o gli italiani slavi, o i tedeschi tartari. Bisogna militare sistematicamente, col sistema, le leggi e le armi. Non si distruggono con la forza le religioni. Né i Romani, né gli Inglesi hanno mai tentato di mutare o sopprimere la natura delle genti sulle quali hanno esercitato dominio. E i Romani e gli Inglesi hanno sempre avuto la politica di ammorbidire i rapporti e armonizzare i popoli che irritare o combattere i

Odmah iz sarajevoškog aljetata, dne 30. junija 1914., izasao je u 176. broju utvorenog rimskog lista „La Tribuna“ članak pod govorom naslovom. Taj članak je bio napisan poznatim italijanskim publicistom Rastignacem (Vincenzo Morello). Nije suošivo da se naveđe baš u današnjim momentima gdje se gaje najelementarnija prava našeg naroda, da ona mogu znacajnoga članka, jer je ujvećen ponos i korisno upamtiti sve sto je dobro i ispravno.

Taj dio doslovec glasi:

Sentimenti nazionali che esse tiene in custodia e in governo...
U srbo-hrvatskom jeziku glasi:

Austrijska je država neprastano nasiljevala borbu proti narodnostima. Da izostavi ovu borbu, ona si je moralna stvoriti i u pristojnosti govoriti, da će postaviti našu nacionalnu individualnost.

Odizmjučavati nam škole i priječeći da nešvi- sevni napredak, vi krešte zadaru riječ i grijesite protiv prirode.

Ne dirajte nam u škole!

Uz zadnjem broju „Istarske Rijeće“ ra-

stačstveno svojim čitateljima glavne od-

redbe novog vinskog zakona, koji je bio protegnut i na nove pokrajine. Prema tom

zakonu dužni su svim vinogradarima da prije- općini kolčinu ovogodišnjeg vinskog pri-

roda. Prijava mora biti izrada do 15. oženja općine. Tko ne prijaviti svoju proizvod do toga dana bit će kaž-

njen globom od 20 do 200 lira.

Naš narod je zreo i zato osjeća sa svim

srećem i sponzajem s potpunom svješću, da je

naš narod ne može da pusti oduzeti - te si ga od nikoga neće pustiti oduzeti -

U Trstu, 7. oktobra 1923.

Jugoslvenski poslanici u Italijanskom

Parlamentu:

Josip Lavrenčić, dr. Karol Podgornik, dr. Ulisse Stanger, Virginij Šećek, dr. Josip Wilfan.

Giolittijeva izjava

Oglas stoji 4 lira
za svaki centimetar visine, u širini jedne stupce. Za višekratno uvrštenje daje se značna popust prema pogodbi. Plaća se u srušenoj sličini, a novac upravlja. Neftancima se nema primaju, a ukupni se ne vradaju ni u kojem slučaju.

Dne 25. junija 1921. italijanski je ministarski predsjednik Giolitti u italijanskom Parlamentu svećano izjavio slijedeće: „I nostri concittadini di razza tedesca come quelli di razza slava, avranno fra noi una libertà che sarà presto nato vedere portata ad esempio in altri paesi d'Europa.“

Zatoči se naši: „Naši sudživiani

niemčke i slavenke rase uživat će među

namnom slobodu, kojom ćemo se mi dieći, i vidjeljekako služi za ugled drugim zemljama u Evropi.“

I skupština je pljeskala.

Šame fraze i konfetija. Narodne manjine u drugim državama bi se najljepše zahvalile na takvoj slobodi. Ali kad u istini još nekoj misli, da je to ugor-sloboda, koju uživaju manjine u Italiji, i daje ponos Italiji, da ova sloboda služi drugim zemljama u Europi kao ugled, neka se ona npr. postupa tako i sa ono dvije hiljadu Italijanaca i Jugoslaviju. Nije teško. Dosta je kopirati italijanske zakone i italijanske naredbe. Naredbe i zakone o školama, naredbe o zabranjivanju paošača članovima manjina, postupanje u pogledu obrtnički dozvola itd. Koliko ina tih naredoba i zakona, koji se mogu dostaviti kopirati!

Nemoralen namen

Z načinjenoj udaracu, ki nam je zadržala Italijanski narod s tem, da nam hoće ubiti naš jezik u njegovem najdražjem svestru, u osnovni soli, začenjući u življenu našega naroda nova fazu. Po tom smrtnem sunku po prepiranju vlastodržec morala bi nastopiti brezupna agonia.

Trdim, da je to stari italijanski narod in ne le njegova vlada, in to po vsej pravici, kajti ta slednja je u resnici tudi pravi izraz mišljenja preteće većine italijanskog naroda vsaj u tem oziru, ko gre za odnos snažnije napravom nam Slovanom u državi. Kdo se nije dvigao od vseh stižešdeset milijonov, da bi nas branili u sčitlju, da bi izrečen le bilo besedilo nam u prilog? Nobeden! (Op. ur.: Jedin - Corriere del Matino, a Veroni osuđuje postupak vlade.) Sač je se tem po italijanskim nazorom doseglo isto mirno sožitje, o katerem je bilo od naše strani izgovorjeno, in napisan toliko naivnih in bestijskih besed, ki so bile vse le smučna moltev dobrega vernega in postenega naroda. Pravljada sta volje in svoljka v boji, vse v sponzajem argumenti; pravde je konec v volki opravila sedaj svoje dobro. Mirno sožitje — ha, ha! Beseda ob kateri nas vzbudila božjastni smeh...

Odslej se nam bo dobro godilo, zgubiti ne bomo mogli nišesar već, tudi udarac v boje ne bo već, le se kateri poslednja bolečina upatam, ko bo volje imerjeno goljal zadavljenoj jagnje... Pa le za kratko kajti scasoma bodo priliši že boljši časi. Ko postanemo Rezljani in se bo ta slavna "tribù" razprostiral do Vidma do Nanosa. Takrat bodo s ponosom kazali na nas, na Slavju Italianu, kot ne čudno, topo in celo koristno stvorenje v pisani menežarji evropskih narodnosti konglomerat. In spisatelji Bandeli in drugi profesorji bodo spisovali zgodovine in slovnično o tem čudoviti svetuči svetiči. Tako kralj bo vse in redu... — — —

S tem da so Italijani uzakonili raznoredovanje, so hoteli pokazati, da so začeli konečno razumevati mirno, pokorno in do mogza podložno mrav našeg naroda. Kar niso mogli tako kmalu dosegči z zavrnitostjo in nasišljem, to hočajo dosegči sedaj z zakonom... Sklicevali ste se doslej ob vseki prilikli na zakon — eto vam zakona! Sedaj pa kuš, mestatori!... — — —

Ali tako gladko po vendarle ne pojde. Tudi lo ni pravo „obje“ za svojeglavo mati. Res da smo bili navajeni spovisto zakone, kakor menda noben drug narod na svetu (zato se nam je tudi tako dobro godilo), pa njo so bili ti zakoni se tako strogi in trdi. Kajti v zakonih je videl naš narod nekaj vzdvišenega, božanstvenega. In izpoljjevanje zakonov mu je bilo naravnost kult. Toda ti zakoni so bili klub morebitin pomanjkljivostim v bistvu dobr. Ta najmočnejši zakon o ubijanju našega jezika bo pa vsekoz normalen. Po zakonu, ki ju luši od trgovine s sužnji. Je vratolomem skok v temo srednjega veka, na najbolj razgaljeni anathronizem. Vsa pedagoška načela od Komenskega nadalje se postavljajo s tem na glavo, vsej moderni pedagogiki se bije s knuto jančarstva v obraz. Je to duševna inkvizicija nad pol

milijonom kulturnega naroda. Zloglasni tako da je mogao doći do velikog oltara, i pruski zakon o razlastitvi Poljakov u Sv. Sakrament. Vjerničina je odlanslo, kad su opazili, da je Sv. Sakramenat spasen. Medutim su vratogasci stavili se na svoj posao, liza trosatog mučnog i požrtvovanog rada uspijeli im je da ukrute vatrenog zmaja. U S' sati vatre je bila već ugasnuta, ali su vratogasci radili sve perverzno dekadente civilizacije... Ne protestiramo pri krvnici, nās protest, nās ogorčenje se obraća na moralu vsega civiliziranega u neciviliziranom svetu. Od vsega sveta zahtevamo zaštitu i zaštenu.

M. Krpan.

DOPISI

IZ PULE.

U Puli se događaju takove stvari, koje potaknu svakog čovjeka, da o njima govori. Pred dvije — tri godine govorili su i vikari samo nekoj, jer svakome nije bilo dovoljeno govoriti, ali u većim općinama dogajdajima ne može vezati ljudima jezik.

Prije udarac, koji je podrezoval Puli žile ekonomskog života, bio je nadzor arsenalu. Možemo smjelo kazati, da arsenalu više nemamo, a naši su se gradjani i radnici iz okolnih sredina iselili u tajde nepoznate krajine južne Amerike. Obitelji njihove ostale su ovđe ubijeni i nevođeni. Odlažak naših radnika, kojeg dan je govorio, da nema više Pule, onog grada, je preživodljivo i zaslussku.

To ne može zaboraviti, jer to nas tisti, a u svojim željevinama oglasili, da nema više onog prijašnjeg stanja. Kad je naš je hitro raspoložen, da se smjeli kazati, da je Kolarac. Kako bilo već javljeno, propozicija je, da taj prefigurani lopov cijelu paniku u gradu. Naši siromašne je to malo djelevalo, ali smo ipak imali predmet za čakultu. Kolarac ovdje, Kolarac ovdje, on ovo, on ono, ima ga, nema ga, dok se končano na Kolaricu prestalo govoriti, a čim smo prestali govoriti, on se iz Pule islio.

No ove nedjelje, utrijedno dogodila se u Puli velika nesreća! U nedjelju je imala biti zakletva članova društva proti kleti. Taj je dan imala običaj u svetlji procesiji, a u starom Diće-gradu (u Areći) pod vedenjem nebovima imao se vrstiti svečani obred. Već u subotu veče u 9 sati vršile su se pretpripreme u stolnoj crkvi. U polnoči bila je svečana služba Božja. Obred je obavljao generalni vikar, kanonički Wiesinger. Svečanost je trajala do 2 sati ujutra. Crkva je bila duplom puno vjernička i tom prilikom divno rasvjetljena. U crkvi je naime uvedena poslužna elektrika. U dva sata se vjernici razili. Iza svečane svećanosti sakrastiju su običajno obitao cijeli crkvu i našao sve u redu. Onaj, koji nateže mješove na orguljama, usisao u vratogascu elektriku i zapalio sebi voštanicu, da odiče u sakrestiju. U 3 sata zatvorio crkvu.

Ujutro u 5 sati došao je sakrestan pred crkvu, da je otvoriti. Odmah očitao miris načinjenice. Nije otvorio crkvu, već otišao u sakristiju, da probudi mladića, koji nije u sakristiji spava, pa da zajedno obrije po crkvi, da nadju, gdje gorii. Otvorili su crkvena vrata. U crkvi gusi tamni dim. Najednostavnije upisali su je brzo sakupilo mnogo poboznog naroda, svećenika, karabinjera, finane, i konačno dosli i vratogasci. Od silne vatre pristup k crkvi bio je skoro nemoguć. Ipak je narod sa svećenim poludio u sakristiju, iznesli su svu crkvenu opremu, dragočestinu, knjige i spise iz sakristije. Načinje je tistrogočobanom, što nisu mogli izvesti sv. Sakrestiju. Mnogo je odvražnih pokušala da dođe do velikog paljenja, ali su se morali povrati, jer je u fuziji, koju je stvorila vatra, da ih obuhvatili te da se na njih strvali krov, kubeta (kupole). Končno je otiljao jedan vratogasac. Stavio je na sebe masku protiv dima, pustili su na njim struju zraka i vome.

PODLISTAK

B. Nušić:

Male laži.

Kozjerija.

(Nastavak).

Eto sjetiće se svu mi primjer, kad recimo gospodja i ta obuće novu haljinu, a gospodja ti ta dodje joj u posjet:

— Kako vam se dopada moja nova haljina, — zapitala je domaćica.

Osobito odlično, vanredno vam dobro stoje, — odgovorila je gošća, iako haljina visi koko na kleideršteku.

Eli, ali što ćete, ne može joj se učiti kavati, da joj rđavoj stoji, a to vidite i opravljaste: — O slatka moja, al' tako dobro sad izgledate, baš mi je milo! — A ona izgleda kao kakva mrtvica.

Ili sam zapisite, dove vam gost na ručak, a domaćica, pošto se sama brinula o ručku, ne sad: Koliko imam...

Tako u kulinji, a kad se vrati gostu u sobu, ona opet nasmijala:

— Nemamo Bog zna šta, ali mi čemo svojski,

Baš kažem mome Miti, što vas ne zovne tako

čeče na ručak. Ja više volim, kad mi gost

— Vanredno je dobar!

Franina i Jurina

Jur.: Bože moj, Franino, a ča tako mašes z glavom?

Fr.: Ne razumim, ne razumim!

Jur.: Ca ne razumis?

Fr.: Ne razumim, ne razumim!..

Jur.: Ma, da bi rečen pravo, vero ne razumim ti ni tebe. Žena, Franino, kakav mi si danas preras?

Fr.: Kakav?

Jur.: Ustipi se je'no malo, pak eu ti poviđat je'no staru, joko zamršenu storiju.

Poslusi, Stari Grki su bili strašno kulturni ljudi — tako kulturni, da hija je za njih svaki barbar, ki ni bri Grk, pak mir, gar kui je hija iz Egipta ali Fenicie ali Asirije, kadi su sive no imali svou kulturu, kada je bila jos starija nego grčka.

Fr.: Pak svejje no morebiti da se nisu manke hvalili s njom koliko i Grkl!..

Jur.: Jedanput je lipa dzidži u hižu je nega Grka nikoli čovik, ki je sve svoje življenje prezivjal v mountainjama, na lovu. Bila je joko velika zima. Zena od tega Grka je kuhalo, kako kulturnu vočerim: pažu na vodi. Unijut je doša u kulinji njej muž i, buduć da je bila zima, poroča se putnik u ruke. — Ca to delaš, — ga je zapita lovac z mountainj, ki ni bri Grk i ki ni imat kulturne. — Pusem u ruke, da mi budeteplje, as je mrzlo, — nju je odgovorila Grk. — Na to je zena domesa na mizu večeru i Grk je počela putnik u pažu.

Zač pale puses u pažiju? — ga je jo pet počela pitat muntanje. — Zato pišem, — reče Grk, — da postane mirljiv, aš je vruć. — Kad je to čula muntanje, on je valje počea mahat z glavom i govorit: Ne razumim, ne razumim..., — nju je justo kiti i ti danas.

Fr.: Ča mu je na to reka oni Grk?

Jur.: Najprije ga je omako obohlo, pogleda, pak mu je rek: — Kako čes bi brizgan tukovu stvar razumit, kad si barbar!

Fr.: Po majku brzka, sada vidin da si dobar za gánat. Ništo takovegaj je ča ni je nemoen da razumim.

Jur.: Benj, makonji povni mi, da eujem.

Fr.: Talijanski ministar Federzoni je drža u Padi, i nikoli govoranci. U svojinu govoru je nabrāja sve kraje u Evropi, Ameriki i Afriki, kadi prebita kakov Talijan pale je reka, da svi oni Talijani moraju imat talijanske škole. A te škole u materinski jeziku da in mora da tajanska škola. To da nismo njeza razumendego i njeze covječinsko pravo. Dobra.

Ali ta isti ministar je same par dñi predtin glasova u Rimu za to, da se zame, sva pučke škole i da se naša dica ne sma vise yadit u svojin materinskih župnik.

Za Talijan valja covječinsko pravo, a za nas ne. Tr mojavi i mi ljudi!

Jur.: Kakovi ljudi? Mi smo barbari! Li i tegane razumis, aš samo delas na kampanji, posteno hranis svoju ženu i dicu, placas franjke, greš u crkvi, dajes cesaru ce-

sarovo, a Bogu božje, ne kredes, ne ubijaš — u kratko: ti si, kad se tako ponasaš — barbar!

Fr.: A za?

Jur.: Čekaj, da ti rastumačin. Oni Talijani u Ameriki i Afriki su mrzli ruk; pak je potribna u njie pubat. Mi Slaveni i Italijani smo ništo drugo: pažu na vodi. U nas je potribna puhat, da se ohradimo, da nas lagje prozri.

Fr.: Ah! Sad razumim. Nego zna ča. Mi nismo oni obični pažu. Tvrdi smo, veliki i cuda nas je. Iz to ja mislim, da te se tesko načo tako velikoj usta, ka bi nas mogla požrt.

Jur.: Ja ja tako mislim. Pak najzad da se i nađu, ča ne te, sveje' no nam ne bi nič nudili, aš mi nismo gelati....

Fr.: Tako je! Da si mi zdrav!

S A PULJSTINE.

Kod nas vlađa općenito mrtvo. Grad je naš kao nekako zapušteno groblje. Opća gospodarska mizerija osjeća se i u skloplju. Nas je kator ovom školskom godinom ostao i bez poslednje hrvatske škole. Bolnici srecem i dan i doznamo o svim grozotima, koje se zbijavaju evila dana protiv našeg skolskstva i njegovog ionako zmrzarevog učitelstva. Isto udarec, po istom receptu, koji su se primjenjivali protiv naših kulturnih ustanova, padaju sada i na naše škole u ostalim kotarima tužne nam Istre. Mi na Puljštini, koji smo sve udarce osjetili na svojim lednjima, možemo samo da kažemo našim vlastodršćima, da im zle njihove nakane ne će urodit dobiti plodove. — Naš su narod ovđe potpuno osakutili, oduzeli su mu sve kulturne ustanove, lične dñeči i neustrašiv narodnog društva uvjerjen, da će mu morati da dodjuri bolji dan, koji će mu vrati ono, što mu je stala nepravda naša bežace.

Gospodarstvo**Procijedjivanje ili filtracija vina.**

Tisice i tisuće je godina prošlo, što rod ljudi sprirajči iz grožđanog soka vino. Pravice žagi tisuće, sticno je malo — malo i nova oskarska, koja je ostala otvoritata na naruču, te je tako do dana inog u manjoličini vino promicano. U prijašnjem vremenu pravice je gospodar vino putnik u pažu. Zač pale puses u pažiju? — ga je jo pet počela pitat muntanje. — Zato pišem, — reče Grk, — da postane mirljiv, aš je vruć. — Kad je to čula muntanje, on je valje počea mahat z glavom i govorit: Ne razumim, ne razumim..., — nju je justo kiti i ti danas.

Fr.: Ča mu je na to reka oni Grk?

Jur.: Najprije ga je omako obohlo, pogleda, pak mu je rek: — Kako čes bi brizgan tukovu stvar razumit, kad si barbar!

Fr.: Po majku brzka, sada vidin da si dobar za gánat. Ništo takovegaj je ča ni je nemoen da razumim.

Jur.: Benj, makonji povni mi, da eujem.

Fr.: Talijanski ministar Federzoni je drža u Padi, i nikoli govoranci. U svojinu govoru je nabrāja sve kraje u Evropi, Ameriki i Afriki, kadi prebita kakov Talijan pale je reka, da svi oni Talijani moraju imat talijanske škole. A te škole u materinski jeziku da in mora da tajanska škola. To da nismo njeza razumendego i njeze covječinsko pravo. Dobra.

Ali ta isti ministar je same par dñi predtin glasova u Rimu za to, da se zame, sva pučke škole i da se naša dica ne sma vise yadit u svojin materinskih župnik.

Za Talijan valja covječinsko pravo, a za nas ne. Tr mojavi i mi ljudi!

Jur.: Kakovi ljudi? Mi smo barbari! Li i tegane razumis, aš samo delas na kampanji, posteno hranis svoju ženu i dicu, placas franjke, greš u crkvi, dajes cesaru ce-

dodje tako iznenadno, nego da ga naroča pozivam. Razumije se tako, prijatelje, koji ne če zamjeriti.

Jel' da su ove male laži i potrebne i doputne i vrlo često opravdane. A ima ih još: teško li je sve izrediti ali ima još.

Bili ste, izvjesno, na kakvoj proševini i sjedite, kako se tuže međusobno. Majka tukova provodnici:

— Gorovite mu za Boga za moju Micu. Dobri je tečete ripasan svilenu haljinu.

— Kad provodnici dođe, da prouste, prva će majke početi:

— Pravo da vam kažem, nju mi dijete još za udjelinu, mlada, hleba.

Razumije se, ne laže samo majka, laži i mladoženja. Pošto je prvo točno raspisalo koliko djevojka nosi, da se njene unaprijed daje izvensna suma na ručke radi regulisanja dugova.

— Uverujavim vas, da meni apsolutno nije do toga. Novac bude pa prodje, a dobar život, i što kažu ljubav, ostaje vječito.

Eto, tako biva prava što zena postane punica, a men, kad već postane punica, znate validna, kako biva. Kad je zapitale za zeta, a ona vam slatka lica veli:

— Moram da ga hvalam. Mek je, mukao pamuk. Zlato. Zlato da je vratokva. Koliko sam se bojala, ujekoj kome li će, Bože, pasti moje dijete.

— Pa... koliko imam! — prava se grijesni muž.

— Da, koliko imam! Doveo si mi toga pređe, načinu, a kada kadar čitavo junje da pođe, ne sad: Koliko imam...

Tako u kulinji, a kad se vrati gostu u sobu, ona opet nasmijala:

— Nemamo Bog zna šta, ali mi čemo svojski,

Baš kažem mome Miti, što vas ne zovne tako

čeče na ručak. Ja više volim, kad mi gost

— Vanredno je dobar!

To tako kroz punica pred svijetom, a u sebi misli: Ubio ga bog da ga ubije sa dušmanom, upropasti mi dijete...

Ima još jedna, malu, svakodnevnu laž, koju mislim svi znamo.

Je, vam se desilo, gđejekad, gospodo, da dođete dočekav na ručak ili recimo na večeru ili — što je još gor, da se poslije večer u drustvu zadržite malo duže? Ovo vam se ešće dočekavalo, onda vam, če sumne, dešilo i to, da zatečete kod kuće ženu sa vezom glamom.

Ah, za ženska vezana glava! To vam je, viđite, jedna od svakodnevnih njenih laži, laži prestativenih na slici. Onako isto, kasto što je pravda predstavljena slikom žene, koja drži misku, tako bi se isto napast mogla prestatiti slikom žene, koja je vezala glavu. Pod tom blidom su bilo potrebno nista napisati, jer blid je već već u očju njenih amio čitati, što ona znači, kasto bi umio pričati jedan isti red riječi, red misli, koje sve žene sa vezom glamom govore:

— Dakle? Ti misli, Boga ti, ovako samon da postupa?

Jo, vam je već i dočekav glava u kuci, u Božje pomoli, ali, da čujete samo, kako sam u tom pogledu postradao još u cijeluto svoje mladost.

Da je ovđe moja žena, Boga mi, ja vam ne bi smio ovo pričati.

